

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського національного
університету
Кафедра економіки, обліку та оподаткування ВННІЕ

СКРИЦЬКИЙ Віталій Олександрович

**Напрямки оптимізації обсягу та структури активів
підприємства / Directions for optimizing the volume and
structure of enterprise assets**

спеціальність: 076- Підприємництво і торгівля
освітньо-професійна програма - Підприємництво і торгівля

Кваліфікаційна робота"

Виконав студент групи
ПТвнм-21
В.О. Скрицький

Дипломну роботу допущено до
захисту:

"__" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ **В.М. Пилявець**

ВІННИЦЯ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Економічна сутність, класифікація та структура активів підприємства	6
1.2. Особливості формування активів та джерела їх утворення	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ОБСЯГУ ТА СТРУКТУРИ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	23
2.1. Аналіз сучасного стану управління активами підприємств у сфері торгівлі на досліджуваному підприємстві	23
2.2. Оцінка динаміки, обсягу та структури активів досліджуваного підприємства	35
2.3. Визначення проблем та ризиків у формуванні та використанні активів підприємства	39
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	42
3.1. Методологічні підходи до підвищення ефективності управління активами	42
3.2. Обґрунтування напрямів оптимізації обсягу та структури активів підприємства	45
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
ДОДАТКИ	57

ВСТУП

Сучасний етап розвитку національної економіки характеризується динамічними змінами у зовнішньому середовищі функціонування суб'єктів господарювання, зростанням конкуренції, удосконаленням технологій та посиленням вимог до ефективності управління ресурсами підприємств. В умовах нестабільного економічного середовища, високої вартості капіталу та зростаючого ризику необоротності управлінських рішень саме оптимізація обсягу та структури активів підприємства стає ключовим чинником забезпечення його фінансової стійкості, ліквідності, інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності.

Активи підприємства становлять економічну основу його діяльності та виступають визначальним елементом потенціалу розвитку, адже формують матеріальну, фінансову та інтелектуальну базу функціонування бізнесу.

Ефективне управління активами передбачає не лише їх раціональне формування, але й оптимальний розподіл, підтримання достатнього рівня оборотних ресурсів, збалансування темпів оновлення необоротних активів, а також забезпечення їх відповідності стратегічним цілям підприємства. Неefективна структура активів призводить до уповільнення оборотності, браку ліквідності, зниження прибутковості та зростання фінансових ризиків, що в умовах економічної непередбачуваності може поставити під загрозу подальше функціонування підприємства.

Теоретичні та прикладні підходи до управління активами підприємств були широко висвітлені у працях таких науковців, як: Т.О. Бабич, В.С. Андрієць, М.Д. Білик, І.Ю. Єпіфанова, І.О. Бланк, О.В. Клименко, Ю.О. Єрешко, А.М. Козлюк, Г.Г. Кірейцев, Л.О. Лігоненко, Р.В. Лавров, С.І. Надточій, О.С. Мордовцева, Л.В. Павлова, Я.В. Невмержицький, Л.М. Ремньова, А.М. Поддєрьогін, Г.В. Ситник, Е.М. Сорокіна, М.І. Хребтова, М.П. Федішин та інші.

Попри значні наукові напрацювання в цій сфері, в умовах цінової

турбулентності, воєнних загроз та змін у логістичних процесах все ще зберігається потреба у ґрунтовному обґрунтуванні напрямів оптимізації обсягу та структури активів українських підприємств.

Актуальність теми полягає у необхідності теоретичного узагальнення та прикладного обґрунтування механізмів управління активами з метою забезпечення сталого розвитку підприємств в умовах трансформаційних процесів економіки України. Дослідження зосереджене на поглибленому аналізі структури активів, виявленні проблем та диспропорцій у їх формуванні та використанні, визначенні факторів впливу, а також розробленні практичних рекомендацій щодо оптимізації активів відповідно до сучасних вимог господарювання.

Таким чином, вибрана тема є важливою й актуальною, адже відповідає сучасним потребам розвитку підприємств, ґрунтується на аналізі провідних наукових підходів та враховує практичні аспекти управління активами у реальних умовах господарювання.

Метою роботи є розроблення науково обґрунтованих і практично орієнтованих пропозицій щодо оптимізації обсягу та структури активів підприємства для підвищення ефективності використання ресурсів і зміцнення фінансової стабільності суб'єкта господарювання.

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачається виконання таких **завдань**:

- узагальнити теоретичні засади формування, класифікації та структури активів підприємства, визначити їх економічний зміст та роль у забезпеченні фінансово-господарської діяльності.
- проаналізувати сучасні наукові підходи й методи управління активами, оцінити їх можливості, переваги та обмеження в умовах функціонування вітчизняних підприємств.
- охарактеризувати методичні підходи до оцінювання ефективності використання активів, обґрунтувати критерії, показники та інструменти аналізу.

- дослідити фактичний обсяг, структуру та динаміку активів обраного підприємства, визначити тенденції їх змін упродовж останніх періодів.
- оцінити ефективність використання активів підприємства, визначити диспропорції, вузькі місця, резерви та фактори, що впливають на результативність управління активами.
- виявити проблеми та ризики, пов'язані з формуванням і використанням активів, з урахуванням галузевих, економічних та організаційних особливостей діяльності підприємства.
- обґрунтувати напрями оптимізації обсягу та структури активів, розробити пропозиції щодо збалансування їх складу, підвищення оборотності, ефективності та продуктивності використання.

Об'єктом дослідження є процес управління активами підприємства на ТОВ «Вінницький завод «Пневматика», а предметом – теоретичні, методичні та прикладні підходи до оптимізації їх обсягу та структури.

Практична значущість роботи полягає в можливості використання отриманих результатів для вдосконалення системи управління активами на вітчизняних підприємствах, формування оптимальної ресурсної бази, підвищення ліквідності та рентабельності діяльності.

Апробація результатів випускної кваліфікаційної роботи. Результати проведеного дослідження апробовано на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання розвитку науки, економіки та соціуму в умовах війни та повоєнного відновлення» (м. Вінниця 16-17 жовтня 2025 року)

Структура та обсяг роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел та додатків. Робота містить 55 сторінок, 7 рисунків, 9 таблиць, список використаних джерел із 44 найменувань та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність, класифікація та структура активів підприємства

Характерними рисами сучасного економічного розвитку є нестабільність та високий динамізм зовнішнього середовища. Тому всі ці фактори негативно впливають на фінансовий стан підприємств, змушуючи керівників підприємств приймати рішення в невизначених умовах. Як наслідок, фінансовий аспект діяльності підприємств вийшов на перший план. Одним з аспектів є вартість активів підприємства та їх підтримка на належному рівні. Оптимізація активів підприємства в рамках фінансової політики становить концепцію фінансового менеджменту, яка зосереджена на впровадженні заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання активів, особливо за конкретних обставин, з метою підвищення вартості активів та загальної вартості підприємства.

Для здійснення фінансово-господарської діяльності кожне підприємство повинно мати певне право власності або володіння майном. Усе майно, що належить підприємству та відображене в його балансі, називається активами.

Активи підприємства – це різні види економічних ресурсів, що використовуються підприємством у процесі здійснення господарської діяльності. Формування активів здійснюється для здійснення конкретної діяльності, відповідно до місії та стратегії фінансово-економічного розвитку підприємства, і становить основу його економічного потенціалу у вигляді загальної вартості активів[2].

Активи – це вартість майна підприємства, а їх формування залежить від інвестованого капіталу. Капітал, інвестований у підприємства, що розвиваються, відображається у формі активів підприємства.

Активи – це вартість майна підприємства. Поняття вартості активу головним чином базується на його цінності для підприємства як економічного ресурсу. Вартість активу залежить від суми витрат на його виробничі фактори, терміну його корисного використання, від того, чи відповідає він економічним цілям, та від ринкових умов робочої сили.

Активами вважаються лише ті економічні ресурси, які повністю контролюються підприємством. Цей контроль стосується права власності на використані економічні ресурси або, за певних обставин, передбачених законом, права володіння відповідним видом ресурсів (наприклад, вартість майна, що бере участь у використанні через фінансовий лізинг). Економічні ресурси, що використовуються підприємством, але не перебувають під його контролем, не є активами. Це головним чином стосується вартості майна, яке підприємство здає в оренду або надає безкоштовно підприємству для тимчасового користування [1].

Активи – це також економічні ресурси, які можуть генерувати дохід. Здатність активу генерувати дохід під час його експлуатації або інвестиційної діяльності є однією з найважливіших характеристик підприємства як об'єкта господарювання. Дохід, що генерується активами, головним чином відображається в таких аспектах.

Економічні ресурси з продуктивністю. Варто зазначити, що потенціал активів генерувати дохід не реалізується автоматично, а може бути гарантований лише за умови їх ефективного використання. Активи як частина нерухомості тісно пов'язані з факторами ліквідності. Ліквідність корпоративних активів стосується їхньої здатності швидко конвертуватися в їхню справжню ринкову вартість. Ця характеристика активів дозволяє їм швидко реструктуризуватися за несприятливих економічних чи інших умов, щоб адаптуватися до встановленого режиму використання. Наведені вище характеристики корпоративних активів показують, що ця економічна категорія є багатогранною як з теоретичної, так і з прикладної точки зору. Водночас усі ці характеристики відображають особливості

функціонування корпоративних активів з різних аспектів. Вони тісно пов'язані між собою та потребують повного врахування при визначенні їхньої економічної природи [14].

Згідно з теорією національного обліку, основною основою вартості певних активів у балансі є право власності, і воно не пов'язане з можливістю отримання економічних вигод від використання активу в майбутньому. Право власності має три форми вираження - володіння, користування та розпорядження. Серед них розпорядження є найважливішим.

Нормальне функціонування підприємства вимагає певних ресурсів та засобів. Основні засоби виробництва, включаючи машини, будівлі, споруди, обладнання та інші засоби праці, що беруть участь у виробничому процесі, є найважливішою основою діяльності підприємства. Без їхньої участі підприємству практично неможливо чогось досягти. Для нормального функціонування компанії потрібні не лише основні засоби, а й оборотні активи.

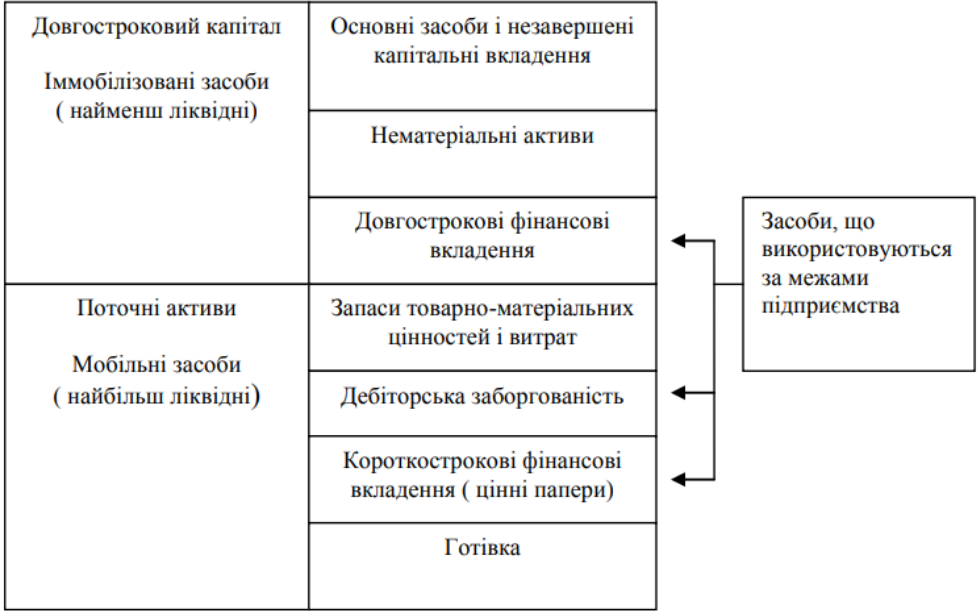

Рис.1.1. Структура активів підприємства

Джерело: складено автором на основі [13]

Оборотні активи в основному відносяться до грошових активів, які компанія

використовує для придбання оборотних активів та інструментів обміну. Схема структури активів компанії показана на рисунку 1.1.

Чітке розуміння різних елементів активів та факторів їх впливу у виробничому процесі підприємства допомагає знайти шляхи підвищення ефективності використання активів підприємства та виробничих потужностей, тим самим знижуючи виробничі витрати та зрештою підвищуючи продуктивність праці.

Формування активів будь-якого підприємства пов'язане з трьома етапами розвитку його різних життєвих циклів:

1. Створення нового підприємства є найважливішим та найскладнішим етапом формування активів (тобто початковим процесом формування активів), особливо при створенні великого підприємства. Активи, сформовані на цьому етапі, значною мірою визначають потребу в стартовому капіталі, прибутковість, швидкість оборотності активів та рівень ліквідності.

2. Модернізація, розширення та трансформація існуючих підприємств. Формування активів на цьому етапі можна розглядати як процес безперервного розвитку на основному етапі його життєвого циклу. Розширення та оновлення активів діючих підприємств здійснюються відповідно до їх стратегічних планів розвитку, і необхідно враховувати можливість формування інвестиційних ресурсів.

3. Процес формування нових структурних підрозділів (філій, дочірніх компаній, бізнес-одиниць тощо) діючих підприємств. Цього процесу можна досягти шляхом формування нового структурного портфеля активів (на основі його нової структури) або придбання існуючого загального портфеля активів (наприклад, приватизація державних діючих підприємств, придбання підприємств-банкрутів). Другий та третій етапи формування активів підприємства є формами інвестиційної діяльності діючих підприємств [21].

Для забезпечення ефективної роботи компанії в майбутньому процес формування її активів має бути цілеспрямованим. Головною метою формування корпоративних активів є визначення та задоволення потреб у конкретних видах

активів для забезпечення безперебійного функціонування процесу та оптимізації складу активів, тим самим створюючи умови для ефективної господарської діяльності.

Виходячи з цієї мети, процес формування корпоративних активів дотримується таких принципів:

Повністю враховувати перспективи розвитку та форми диверсифікації операційної діяльності. Формування активів під час процесу створення компанії насамперед служить веденню її господарської діяльності. Слід зазначити, що на ранніх етапах життєвого циклу компанії масштаби її господарської діяльності зростають досить швидко (за умови, що компанія правильно обрала своє ринкове позиціонування). Тому активи, сформовані на ранніх етапах, повинні мати певний резервний потенціал, щоб забезпечити можливості для майбутнього зростання продукту та диверсифікації бізнесу.

Забезпечити відповідність кількості та структури існуючих активів кількості та структурі виробництва та реалізації продукції. Під час розробки бізнес-плану для нового підприємства це співвідношення слід забезпечити, визначивши попит на різні види активів.

Забезпечити оптимальний склад активів з точки зору економічної ефективності. Така оптимізація складу активів підприємства має на меті, з одного боку, забезпечити повне використання різних видів активів, а з іншого боку, покращити їх загальний потенціал для отримання операційного прибутку [26].

Процес оптимізації здійснюється у три етапи: перший етап полягає в оптимізації співвідношення загального розміру необоротних активів та оборотних активів, що використовуються в діяльності підприємства. Другий етап полягає в оптимізації співвідношення активної та пасивної частин необоротних активів підприємства. Активна частина необоротних активів включає машини, обладнання та машини, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі; нематеріальні активи, що використовуються в діяльності, такі як будівлі та устаткування; а

машини та обладнання, що використовуються для управління діяльністю, класифікуються як пасивна частина необоротних активів. На третьому етапі оптимізується співвідношення трьох основних видів оборотних активів: - запаси та сировина; - дебіторська заборгованість; - грошові активи[16].

Оптимізація складу оборотних та необоротних активів повинна враховувати галузеві особливості діяльності, оцінювати переваги та недоліки цих активів, а також середній операційний цикл підприємства [33].

Розглянемо класифікацію активів.

1. Виходячи з характеру їхньої участі в економічному процесі та коефіцієнта їхньої оборотності, активи можна класифікувати таким чином:

Оборотні активи: Вони відносяться до загальної вартості всіх активів, що використовуються підприємством у його поточній виробничій та операційній діяльності та повністю використовуються протягом виробничого та операційного циклу. Оборотні активи включають такі елементи: запаси сировини та напівфабрикатів, запаси малих та середніх підприємств, запаси незавершеного виробництва, запаси готової продукції, дебіторська заборгованість, активи в національній та іноземній валюті, короткострокові фінансові інвестиції та відстрочені витрати;

Необоротні активи: Вони відносяться до загальної вартості всіх активів, що неодноразово використовуються підприємством у його господарській діяльності та поступово перетворюються на продукцію. Необоротні активи включають основні засоби, нематеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції, обладнання, довгострокові фінансові інвестиції та інші види необоротних активів.

2. Виходячи з характеру власності, активи можна класифікувати як:

- Власні активи;
- Орендовані активи.

3. За характером діяльності, яку вони обслуговують, активи можна розрізнити таким чином:

Операційні активи: це сукупність вартості майна, що використовується підприємством для виробничої та комерційної (операційної) діяльності з метою отримання операційного прибутку. До них належать:

Виробничі основні засоби, нематеріальні активи, що обслуговують господарські операції, та поточні операційні активи (за винятком короткострокових фінансових інвестицій);

Інвестиційні активи – це сукупність вартості майна, що використовується підприємством для інвестиційної діяльності. Це включає незавершені капітальні інвестиції, обладнання, а також довгострокові та короткострокові фінансові інвестиції.

3. За їх операційною формою активи можна класифікувати таким чином:

Матеріальні активи – це активи, що мають фізичну форму. Це включає основні засоби, незавершені капітальні інвестиції, виробничі запаси сировини та матеріалів, запаси швидкопсувних товарів (прямі іноземні інвестиції), обладнання, незавершене будівництво та інші види матеріальних активів;

Нематеріальні активи – це активи, які не мають фізичної форми, але беруть участь в економічній діяльності та генерують прибуток. Ці активи включають право на використання певних природних ресурсів, набутих підприємством, патентні права тощо:

«Власна технологія» – сукупність технічних, процесних, управлінських, бізнес- та інших знань, зафіксованих у формі технічних документів, що складають основу інновацій, але не запатентовані, наприклад, право на використання виробничої моделі;

Торгові марки – знаки, графіка або символи; права на торговельну марку – виключне право на використання назви юридичної особи-компанії та право на використання комп'ютерних програм;

«Гудвіл» – різниця між ринковою вартістю та фактичною вартістю активів підприємства.

4. Активи можна класифікувати за джерелом їхнього фінансування наступним чином:

валові активи – сума активів (майна) компанії, ці активи складаються з власного капіталу та позикового капіталу.

Чисті активи – сума активів компанії, що повністю складається з власного капіталу.

5. Активи можна класифікувати за їх ліквідністю:

Повністю ліквідні активи – активи, які не потребують продажу, тобто грошові активи, деноміновані в національній та іноземній валютах;

Високоліквідні активи – активи, які можна швидко конвертувати в готівку (зазвичай протягом одного місяця) без втрати їхньої поточної ринкової вартості, забезпечуючи своєчасне погашення поточної заборгованості. Ці активи включають короткострокові фінансові інвестиції та короткострокову дебіторську заборгованість;

Середньоліквідні активи – вся дебіторська заборгованість, крім короткострокової дебіторської та безнадійної заборгованості, а також запаси готової продукції на продаж;

Низьколіквідні активи – це активи, які можна перетворити на готівку лише протягом значного періоду часу (шість місяців або довше) без втрати їхньої поточної ринкової вартості. До цих активів належать запаси сировини, напівфабрикати, запаси малих та середніх підприємств, основні засоби, незавершені капітальні інвестиції, обладнання та довгострокові фінансові інвестиції;

Неліквідні активи – це активи, які не можна продати окремо. До цих активів належать безнадійна заборгованість, відстрочені витрати та збитки поточного та попередніх років[34].

Отже, узагальнюючи розглянуті підходи до формування та управління активами підприємства, можна стверджувати, що ключовою метою цього процесу

є забезпечення збалансованого розвитку підприємства та підвищення результативності його діяльності. У центрі уваги опиняється необхідність нарощування обсягів реалізації продукції та розширення ринкових можливостей, що вимагає раціонального формування активів і підтримання їх оптимальної структури. Не менш важливо домагатися максимального прибутку за умов мінімізації ризиків, що передбачає ефективне поєднання операційних, фінансових та інвестиційних рішень.

Особливе значення має формування обґрунтованої інвестиційної політики, спрямованої на оновлення та модернізацію активів, підвищення їх продуктивності та забезпечення довгострокової стійкості підприємства. Водночас успішне управління активами неможливе без вибору оптимальних способів залучення фінансових ресурсів, що забезпечують достатність та гнучкість фінансування. Важливим аспектом також є забезпечення своєчасного надходження коштів, що підтримує ліквідність, платоспроможність і можливість безперервного функціонування підприємства. Таким чином, ефективне управління активами охоплює комплекс взаємопов'язаних завдань, спрямованих на забезпечення стабільності та підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

1.2. Особливості формування активів та джерела їх утворення

Джерело активів має вирішальне значення для будь-якої фірми, оскільки продуктивність значною мірою залежить від її структури.

Джерело активів також важливе, оскільки ринкові умови постійно змінюються, а це означає, що потреби фірм у готівці не є постійними [29].

Існує тісний зв'язок між активами та їх джерелами. Загальні активи фірми дорівнюють сумі її джерел. У вартісному вираженні це можна виразити такою формулою:

$$A = D \quad (1.1)$$

Де А – вартість активів;

D – сума джерел активів.

Активи, доступні фірмі, надходять з різних джерел. Існує два основних типи джерел активів:

- Власний капітал (внески власників, прибуток, кошти, резерви, безвідсоткове фінансування тощо);

- Зобов'язання (залучені кошти – позики, кредиторська заборгованість тощо)
(Рисунок 1.2).

Рис.1.2. Джерела утворення активів підприємства

Одним з основних джерел активів підприємства є власний капітал, який являє собою залишкову вартість підприємства після вирахування його боргів. Важливо розуміти, що сума власного капіталу – це вартість майна, яка не є його поточною чи потенційною вартістю, остання з яких не відображає поточну вартість прав власників. Поточні активи компанії походять з джерел, які можна розділити на три групи: власні, додатково залучені та залучені.1.3).

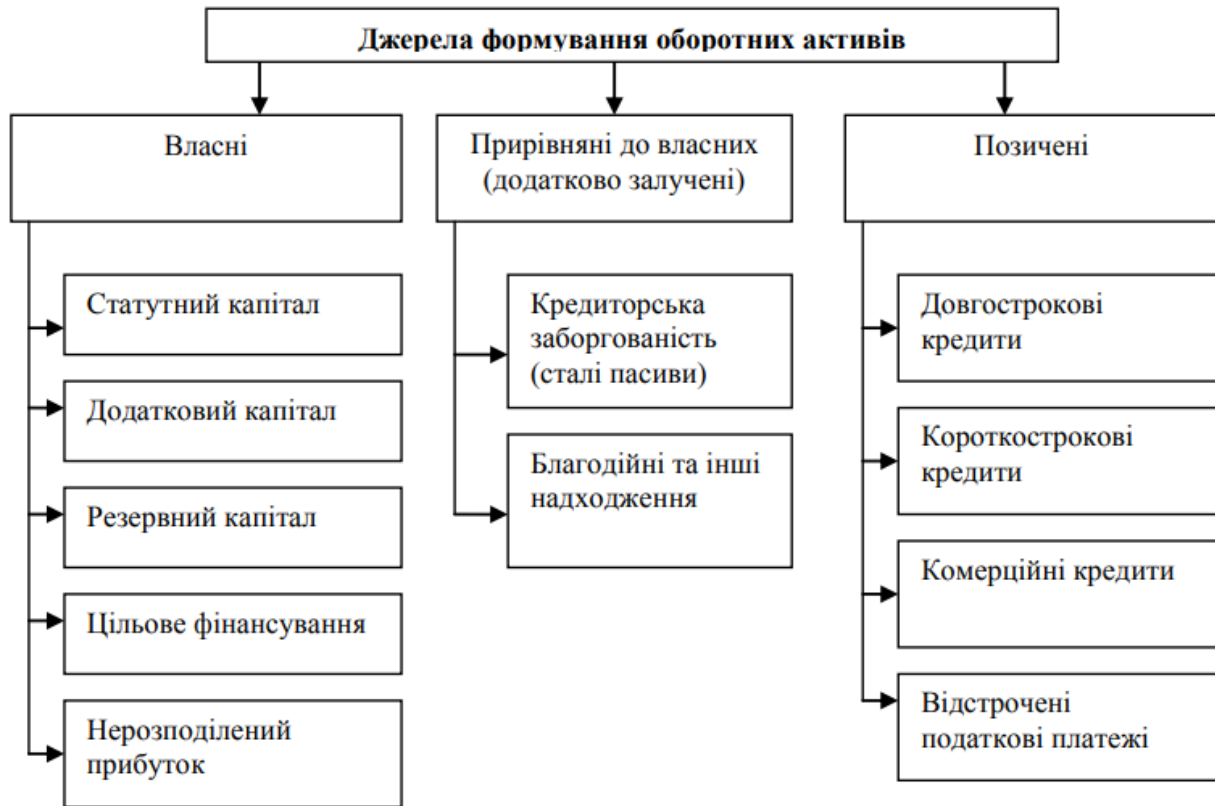

Рис. 1.3. Особливості формування та джерела формування оборотних активів [14]

Обсяг власного капіталу, задіяного на підприємстві, не є постійною величиною, тому обсяг власного капіталу щорічно створюється під час складання фінансового плану через постійну зміну обсягу виробництва, умов постачання, асортименту продукції та продажів. Крім того, компанії мають проблеми з несвоєчасним та неповним виконанням договірних зобов'язань з боку постачальників та інші причини, що викликають додаткову потребу в коштах [38].

Як правило, самостійно вирішити це питання надзвичайно важко. Як наслідок, економічно невигідно формувати оборотний капітал лише з власних джерел, що зменшує здатність компанії фінансувати власні витрати та збільшує ймовірність фінансової нестабільності в компанії. Як наслідок, компанія змушена шукати та використовувати фінансові ресурси у вигляді короткострокових банківських та інших позик, кредиторської заборгованості та комерційного

кредиту. Як правило, компанії піклуються про мінімальний обсяг необхідного оборотного капіталу за рахунок власних ресурсів, таких як:

- Зареєстрований капітал;
- Зменшення прибутку для спрямування у фонди спеціального призначення;
- Цільове фінансування та цільові надходження (з бюджету, інших джерел та фондів).

Бізнес проєкти, які тільки починають свою діяльність, беруть оборотний капітал з статутного капіталу. У компаніях, які вже працюють, джерелами фінансування оборотного капіталу є прибуток, який ще доступний компанії, виручка від продажу цінних паперів, а також сталі пасиви, еквівалентні власному оборотному капіталу.

Для забезпечення нормального потоку фінансово-господарської діяльності обсяг оборотного капіталу повинен становити приблизно $1/3$ від загального власного капіталу. У різних країнах різні. Відсоток позикових коштів відносно загального капіталу вважається типовим, наприклад, у США. Типове співвідношення становить 40:60, а в Японії – 30:70.

Активи, які можна прирівняти до власних – це фіксовані борги, цільові фонди, які походять від чинної грошово-кредитної системи, завжди присутні в економічному житті компанії, але не є її частиною. При використанні за призначенням вони здатні генерувати оборотний капітал у розмірі мінімально необхідного залишку [3].

Усі зобов'язання працівників вважаються фіксованими, що є найменшою сумою боргу, яка вважається постійною. Обсяг мінімального боргу, пов'язаного із заробітною платою, залежить від частоти її виплати та тривалості терміну її дії. Чим більша різниця між датою виплати заробітної плати та датою закінчення періоду, протягом якого вона виплачується, тим більшим буде борг і тим менше коштів компанія повинна витратити на економічний обмін. Якщо виплата заробітної плати здійснюється за першу половину місяця 25-го числа кожного місяця, а за другу

половину – 10-го числа наступного місяця, то компанія має загалом 9 днів заробітної плати.

Мінімальний борг, пов'язаний з резервом на майбутні витрати, в основному виводиться з нарахування витрат на відпустки. Заробітна плата, що належить до наступного періоду відпусток, віднімається від собівартості виробництва, а не списується як відпускні витрати, тоді гроші списуються з цього рахунку. Однак на рахунку майбутніх платежів, згідно з графіком відпусток, завжди залишаються кошти на господарську діяльність. У цьому контексті мінімальні суми коштів на рахунку майбутніх платежів вважаються формою формування капіталу. Резерв майбутніх платежів розраховується на основі суми мінімального залишку, що була зафіксована за попередні 12 місяців, плюс будь-які зміни у фонді оплати праці протягом планового року.

До додатково залучених коштів включають кошти від інших кредиторів, ці кошти надаються підприємствам під певну процентну ставку на період до одного року з випискою векселя або іншого виду боргу. Сплачуючи вексель кредитору, підприємство продовжує використовувати кошти, які фактично надаються кредитору, до оплати рахунку, таким чином уникаючи оплати всього рахунку. Аналогічно, компанії використовують комерційний кредит через брак фінансових ресурсів у споживача (покупця) та неможливість розрахуватися з постачальником. Постачальник погоджується надати відстрочку оплати за надані ним товари, замість оплати готівкою він отримує вексель або іншу форму боргу. Комерційний кредит зменшує труднощі продажу товарів, прискорює потік капіталу та зменшує потребу в готівці або кредиті.

Кредиторська заборгованість – це незапланований додатковий метод створення оборотного капіталу, він походить від нестачі власного оборотного капіталу. Наявність рахунків, що оплачують послуги постачальників, свідчить про те, що вони є частиною економічного обороту підприємства, задіяні кошти інших підприємств. Іншими словами, кредиторська заборгованість – це короткострокові

зобов'язання підприємства, що виникають з рахунків з бюджетом, короткострокових позик, розрахункових документів, термін погашення яких не настав і ще не оплачено, невивставлених рахунків-фактур, розрахунків за спільними витратами, векселів, термін погашення яких не настав і ще не оплачено.

Кредиторська заборгованість може вважатися законною, якщо термін погашення відповідає поточному порядку розрахунків. Наприклад, заборгованість постачальника за платіжними документами, термін погашення якої ще не настав.

Однак організація також може мати заборгованість, яка утворилася в результаті порушення порядку та умов оплати, пов'язаних з розрахунковими документами. Якщо підприємство, використовуючи неоплачені товарно-матеріальні цінності у своєму обігу, отримує додаткові кошти, які йому не належать, кредитор змушений шукати додаткові способи створення своїх фінансових ресурсів. У період розрахунків з постачальниками потреба у фінансових ресурсах проявляється у товарній формі, на відміну від банківського кредиту, який надається у готівковій формі. Тривалість та загальна сума кредиторської заборгованості, що підлягає сплаті протягом певного періоду часу, залежить від специфіки організації та способу використання нею оборотного капіталу, зокрема, щодо розміру та тривалості простроченої дебіторської заборгованості, основним джерелом покриття якої є кредиторська заборгованість. Банківські кредити використовуються для фінансування витрат, пов'язаних з придбанням оборотних активів, сезонними потребами підприємства, збільшенням тимчасових запасів, виникненням боргів, податків та інших зобов'язань, для створення запасів сировини, матеріалів, продукції та інших видів грошових активів.

Планування необхідного оборотного капіталу вимагає розрахунку необхідної суми кредиту на основі залишку запасів та потреби в кредиті.

Сума кредиту, що враховує загальну кількість запасів, що є в наявності, розраховується для кожного об'єкта як різниця між плановою вартістю матеріальних активів та їх поточними цінами.

Необоротні активи беруть участь у кількох виробничих процесах, а їхня вартість переноситься на новий продукт. Витрати цих активів протягом початкових та останніх місяців року документуються в балансі компанії як найважливіші види активів. Більшість необоротних зобов'язань складаються з основних засобів (будівель, споруд, машин, обладнання тощо). Необоротні активи класифікуються як виробничі або невиробничі активи залежно від їх цільового призначення. Останнім часом термін «фінансові активи» також був розширений, цей термін використовується для опису довгострокових інвестицій та інших зобов'язань, а також дебіторської заборгованості окремих компаній .

Створення необоротних активів та їх постійне утримання є витратним процесом та вимагає значних фінансових зобов'язань протягом тривалого періоду часу. Як наслідок, управління цим компонентом майна, окрім технічних рішень, вимагає постійного контролю за фінансовими потоками, пов'язаними зі створенням та експлуатацією цих ресурсів. Фінансові явища виникають на кожному кроці та протягом кожної фази життєвого циклу основних засобів. Зокрема: - під час створення неактивних активів (будівництво, придбання, оренда пов'язаних з ними компонентів). На цьому етапі пріоритетом є демонстрація обсягу відповідного капіталу, джерел фінансування та раціонального розміщення, а також сприяння створенню сучасного технічного потенціалу для підприємства.

Кінцевим наслідком цих дій є конкурентоспроможний характер підприємства та досягнення позитивних фінансових результатів; - під час експлуатації необоротних активів, що пов'язано з постійним підтриманням майна у належному технічному стані. Ці процедури насамперед залежать від спрямування та цільового призначення коштів, що спрямовуються на необхідний ремонт та модернізацію основних засобів; - під час знищення старих, невикористаних та застарілих активів.

Управлінські рішення щодо фінансів залежать від визначення витрат і доходів, пов'язаних з ліквідацією основних засобів. Рекомендується приймати ці рішення на основі кінцевих результатів діяльності. На цьому етапі також важливо

враховувати джерела фінансування необоротних активів, призначених для досягнення стратегічних цілей компанії. Це зумовлено вибором оптимального інвестиційного проекту, який матиме значний фінансовий ефект завдяки своїй експлуатації та збільшенню доходів від інвестованого капіталу. На кожному етапі вирішення фінансових питань щодо управління необоротними активами необхідний системний підхід до контролю (а згодом і витрачання) фінансових ресурсів у цій сфері господарської діяльності.

Одним з першочергових обов'язків керівництва є визначення кількості та складу капіталу, що використовується для створення необоротних активів, що забезпечать безперервне виробництво підприємства та його конкурентоспроможність. На початковому етапі управління фінансовою організацією частина власного капіталу організації (заощадження та інші активи) спрямовується на ці цілі. В акціонерних товариствах основними вкладниками є активи та внески засновників. Діючі компанії збільшують обсяг необоротних активів, одночасно вилучаючи пов'язаний з ними прибуток, вони також випускають додаткові акції та відраховують накопичену амортизацію [38].

У разі нестачі коштів для створення та експлуатації необоротних активів рекомендується використовувати позикові ресурси (банківський кредит, облігації, лізинг та інші види позик), ці ресурси характеризуються довгостроковим характером та враховують реальну можливість погашення пов'язаної з ними заборгованості. Підприємства повинні часто коригувати свої фінанси реалістично оцінювати потребу підприємства у фінансових ресурсах для створення та увічнення необоротних активів та їх основної складової – основних засобів.

Для досягнення цього необхідно забезпечити:

1) раціональний розподіл ресурсів між власними та позиченими технічними активами з метою фінансування необоротних активів, необхідних для функціонування та прибутковості підприємства,

2) оптимізацію витрат на створення постійного капіталу та збільшення його

доходів,

3) життєздатність підприємства щодо погашення довгострокових позик шляхом підвищення ефективності використання основних засобів. Як наслідок, основними джерелами фінансування оборотних та необоротних активів підприємства є власні кошти (статутний капітал підприємства), позикові кошти (лізинг, банківські кредити, облігації та інші види позик).

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ОБСЯГУ ТА СТРУКТУРИ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз сучасного стану управління активами підприємств досліджуваного підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Вінницький завод «Пневматика» є підприємством машинобудівної галузі, що офіційно зареєстроване у місті Вінниця та здійснює діяльність з 2009 року. Основним видом діяльності компанії згідно КВЕД визначено виробництво машин та устаткування для сільського та лісового господарства. Підприємство також здійснює додаткові операції, пов'язані з виготовленням окремих вузлів і деталей для транспортних засобів, гумових та пластмасових виробів, оптовою торгівлею товарами господарського призначення та наданням в оренду власного нерухомого майна. Це свідчить про багатoproфільність та використання різних напрямів реалізації продукції та послуг.

Підприємство «Вінницький завод «Пневматика» було створене у 2009 році у місті Вінниця як спеціалізований виробничий майданчик машинобудівного напрямку з акцентом на виготовлення пневматичних та гідравлічних вузлів для сільськогосподарської та автотракторної техніки. Створення підприємства було пов'язане з потребою українського ринку у доступних комплектуючих до вітчизняної техніки та імпортозаміщенні окремих деталей, які на той час переважно постачалися із закордону. Протягом подальших років завод розвивав власну виробничу інфраструктуру та збільшував перелік обладнання, що дозволило розширити номенклатуру деталей і перейти від простих комплектуючих до виготовлення складніших вузлів.

У період після 2014 року підприємство активізувало співпрацю із сільськогосподарськими компаніями та сервісними центрами, які здійснюють

ремонт і технічне обслуговування тракторів та спеціальної техніки. Важливим етапом у розвитку стало використання сучасних технологій механічної обробки металів і впровадження лиття кольорових та чорних металів, що дало можливість виробляти більшу частину компонентів власними силами. Це дозволило зменшити залежність від зовнішніх постачальників та підвищити конкурентоспроможність.

Станом на сьогодні підприємство є одним із відомих виробників компонентів пневмосистем та інших механічних вузлів для різних галузей техніки. Воно працює на український ринок, має сформовану систему збуту через оптових партнерів та роздрібні канали збуту, а також продовжує нарощувати обсяги виробництва, зберігаючи спеціалізацію саме у сфері машинобудівної продукції. Це свідчить про стабільну позицію заводу в регіональній промисловій структурі та про його внесок у забезпечення технічних потреб аграрного сектору України.

За фінансовими показниками підприємство демонструє стабільну господарську діяльність. За 2024 рік ТОВ «Вінницький завод «Пневматика» сформувало більше п'ятдесяти трьох мільйонів гривень виручки та отримало чистий прибуток понад чотири мільйони гривень. Підприємство утримує матеріальну базу, про що свідчить наявність значних активів. Штат працівників складає більше п'ятдесяти осіб, що характеризує підприємство як середнього виробничого роботодавця у регіоні та підтверджує його реальну операційну діяльність.

Підприємство спеціалізується на виробництві вузлів і деталей пневматичних і гідравлічних систем для сільськогосподарської та транспортної техніки. На сайті зазначено, що підприємство виготовляє, зокрема, такі вироби: регулятор тиску А29.51.000Б, кран гальмівний А29.61.000В, кран гальмівний 151.64.027, кран гальмівний А29.3514010 (та модифікація А29.3514010-02), головка з'єднувальна А29.76.000А, головка з'єднувальна А29.76.000Б, кран роз'єднувальний А29.71.000, шланг для пневматичних гальмових систем 200-3506060-Б1-11.

Окрім цього, завод займається литтям алюмінієвих сплавів, механічною та хімічною обробкою металів. На сайті зазначено, що одним із напрямів є виробництво виробів народного споживання з металу, пластмаси, гуми.

За даними реєстрів, до видів діяльності підприємства входять: виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства (КВЕД 28.30) як основний вид. Додатково: виробництво інших вузлів, деталей та приладдя для автотранспортних засобів, виробництво гумових виробів, виробництво виробів із пластмас, оптова торгівля товарами господарського призначення, надання в оренду та експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна.

Таким чином, спектр продукції охоплює як комплектуючі для спеціальної техніки – зокрема для тракторів та автотранспортних засобів – так і вироби більш широкого вжитку: гумотехнічні вироби, пластмасові товари, запасні частини. Підприємство забезпечує повний цикл виробництва: лиття, обробка металів, складання вузлів, торгівля готовою продукцією.

У підсумку, діяльність цього заводу можна охарактеризувати як комплексне машинобудівне виробництво з акцентом на пневматичні/гідролічні системи, а також диверсифіковану виробничо-торгівельну діяльність, що охоплює як B2B-сегмент техніки, так і товари народного споживання.

Управління та формування політики розвитку здійснює директор Скрицький Олександр Вікторович. Власниками є як юридичні, так і фізичні особи, що забезпечує змішану модель корпоративного управління. Наявність у власниках пов'язаних промислових структур вказує на інтеграцію підприємства у регіональні виробничі ланцюги. Таким чином, діяльність ТОВ «Вінницький завод «Пневматика» має стратегічне значення для розвитку місцевого промислового виробництва та є прикладом сучасного українського підприємства, що працює у секторі інженерії та механізації, зберігаючи фінансову стійкість та виробничий потенціал навіть в умовах сучасних економічних викликів.

Проведено аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Вінницький

завод «Пневматика». Загальна сума активів підприємства на кінець 2024 року становить 43,47 млн грн, що на 3,39% більше порівняно з початком року. Зростання вартості активів відбулося в основному за рахунок збільшення оборотних активів: запаси зросли з 9,82 млн грн до 13,95 млн грн, що є свідченням формування вищого виробничого потенціалу та нарощування матеріальної бази для виробництва. Натомість дебіторська заборгованість за реалізовану продукцію зменшилася з 12,54 млн грн до 10,37 млн грн, що свідчить про прискорення розрахунків зі сторони покупців.

Кредиторська заборгованість перед постачальниками та іншими контрагентами зменшилася з 5,43 млн грн до 2,21 млн грн, що є ознакою зниження поточних боргових навантажень. Власний капітал зріс з 36,62 млн грн до 41,26 млн грн, що підтверджує те, що підприємство працює із стійким прибутковим фінансовим результатом та нарощує власний капітал за рахунок чистого прибутку.

Доходи підприємства у 2024 році склали 53,21 млн грн, що на 12,17% більше, ніж у попередньому періоді (47,43 млн грн). Чистий прибуток зріс з 4,17 млн грн до 4,64 млн грн (на 11,40%). Така динаміка демонструє збільшення операційної ефективності.

Для оцінки рентабельності розраховано такі показники. Рентабельність продажів за чистим прибутком становить $4\,641,60 / 53\,211,00 \times 100 = 8,72\%$. Рентабельність активів становить $4\,641,60 / 43\,474,70 \times 100 = 10,67\%$. Рентабельність власного капіталу становить $4\,641,60 / 41\,263,30 \times 100 = 11,25\%$. Усі три значення знаходяться на рівні, який свідчить про стійку прибутковість підприємства та ефективність використання власного капіталу.

Ліквідність підприємства також оцінена на основі доступних даних. Коефіцієнт поточної ліквідності на кінець періоду становить: $37\,026,50 / 2\,211,40 = 16,75$. Це екстремально високий показник, який свідчить про надлишкову ліквідність, тобто оборотних активів в декілька разів більше, ніж поточних зобов'язань, що мінімізує ризики неплатоспроможності. Коефіцієнт швидкої

ліквідності, розрахований без урахування запасів, становить $(37\,026,50 - 13\,946,50) / 2\,211,40 = 10,47$, що також вказує на дуже високий рівень фінансової стійкості.

Отже, підприємство має позитивну динаміку доходів та прибутку, забезпечує зростання власного капіталу та підтримує надзвичайно високий рівень ліквідності. Зростання запасів може свідчити про підготовку до розширення виробництва або створення резервів під майбутні замовлення. Зменшення дебіторської заборгованості та кредиторських зобов'язань відображає покращення платіжної дисципліни. У сукупності це характеризує підприємство як фінансово стабільне, низькоризикове та прибуткове виробниче підприємство із достатнім запасом міцності та перспективами подальшого розвитку.

Таблиця 2.1

Горизонтальний аналіз балансу ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»».

Показники	2022 р./ тис. грн	2023 р./ тис. грн	2024 р./ тис. грн	Абсолютне відхилення 2024/2023	Відносне відхилення, %	Питома вага 2024, %
Незавершені капітальні інвестиції	3,270.7	3,379.6	3,379.6	0.0	0.00	7.77
Основні засоби (залишкова вартість)	3,785.3	3,604.1	3,068.6	-535.5	-14.86	7.06
Нематеріальні активи	0.0	0.0	0.0	0.0	0.00	0.00
Усього за розділом I (Необоротні активи)	0.0	6,983.7	6,448.2	-535.5	-7.67	14.83
Запаси	8,711.2	9,818.8	13,946.5	4,127.7	42.04	32.08
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	12,162.6	12,544.1	10,369.9	-2,174.2	-17.33	23.85
Дебіторська за розрахунками з бюджетом	13.2	10.4	9.8	-0.6	-5.77	0.02
Інша поточна дебіторська	367.9	1,091.4	1,433.6	342.2	31.35	3.30

Гроші та їх еквіваленти	8,397.2	11,222.5	11,163.3	-59.2	-0.53	25.68
Інші оборотні активи	546.3	379.6	103.4	-276.2	-72.76	0.24
Усього за розділом II (Оборотні активи)	30,198.4	35,066.8	37,026.5	1,959.7	5.59	85.17
Баланс	37,254.4	42,050.5	43,474.7	1,424.2	3.39	100.00
Зареєстрований капітал	5,928.0	5,928.0	5,928.0	0.0	0.00	13.64
Додатковий капітал	2,301.2	2,301.2	2,301.2	0.0	0.00	5.29
Нерозподілений прибуток	24,226.9	28,392.5	33,034.1	4,641.6	16.35	75.98
Усього власний капітал	32,456.1	36,621.7	41,263.3	4,641.6	12.67	94.91
Кредиторська заборгованість за товари	2,548.7	2,382.5	826.4	-1,556.1	-65.31	1.90
Розрахунки з бюджетом	251.5	1,268.9	622.2	-646.7	-50.97	1.43
Розрахунки зі страхування	52.1	64.9	56.9	-8.0	-12.33	0.13
Розрахунки з оплати праці	114.4	197.1	119.1	-78.0	-39.57	0.27
Інші поточні зобов'язання	1,831.6	1,515.4	586.8	-928.6	-61.28	1.35
Усього поточні зобов'язання	4,798.3	5,428.8	2,211.4	-3,217.4	-59.27	5.09

Таблиця горизонтального аналізу балансу за 2023–2024 роки показує помірне зростання валюти балансу з 42,05 до 43,47 млн грн, тобто на 1,42 млн грн або 3,39%. При цьому структура активів змінюється в бік більшої частки оборотних ресурсів. Необоротні активи зменшилися з 6,98 до 6,45 млн грн (-7,67%): ключовий чинник — скорочення залишкової вартості основних засобів з 3,60 до 3,07 млн грн (-14,86%) на тлі незмінного обсягу незавершених капітальних інвестицій (3,38 млн грн). Це означає, що амортизація перевищила введення нових активів, а інвестиційні проекти поки не конвертовані в діючі потужності. Оборотні активи зросли з 35,07 до 37,03 млн грн (+5,59%). Найбільший внесок у приріст дав ріст

запасів — з 9,82 до 13,95 млн грн (+4,13 млн грн; близько +42%), що може відображати накопичення сировини/незавершеного виробництва під замовлення або формування страхового запасу. Водночас дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги зменшилася з 12,54 до 10,37 млн грн (-17,34%), що свідчить про кращу інкасацію. Грошові кошти практично не змінилися (-0,53%), а інші оборотні активи скоротилися приблизно на три чверті, що теж працює на підвищення «якості» оборотних активів. Дані взято зі спрощеної фінансової звітності підприємства за 2024 рік.

На пасиві фіксується суттєве посилення фінансової автономії. Власний капітал зріс із 36,62 до 41,26 млн грн (+12,68%) виключно за рахунок приросту нерозподіленого прибутку (з 28,39 до 33,03 млн грн), тоді як статутний і додатковий капітал не змінювалися. Частка власного капіталу у пасивах підвищилася з приблизно 87% до майже 95%, що для виробничого підприємства є дуже високим рівнем стійкості. Поточні зобов'язання знизилися з 5,43 до 2,21 млн грн (-59,28%). Найбільше скоротилися кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (-65%) і «інші поточні зобов'язання» (-61%), а також розрахунки з бюджетом (-51%). Банківських короткострокових кредитів немає, отже боргове навантаження мінімальне.

З огляду на наведені зміни, фінансовий стан підприємства можна оцінити як дуже стійкий: нарощено обсяг активів, різко знижено поточні зобов'язання, зміцнено власний капітал. Разом із тим, зниження залишкової вартості основних засобів за незмінних капінвестицій свідчить про те, що оновлення парку ще не відбулося — інвестиційні проекти знаходяться на стадії незавершеного виробництва. Стрімке збільшення запасів одночасно з падінням торговельної дебіторки покращує платіжну дисципліну, але потребує уваги до оборотності: доцільно відслідковувати дні обороту запасів, аби уникати «заморожування» оборотного капіталу й ризиків уцінки. В цілому баланс демонструє підвищення платоспроможності та автономії, що створює запас міцності для подальшої

модернізації основних засобів і підтримки зростання операційної діяльності.

Таблиця 2.2.

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»» за 2023–2024 рр.

Показник	Формула	2023 р.	2024 р.
Поточна ліквідність	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	$35\,066,80 / 5\,428,80 = 6,46$	$37\,026,50 / 2\,211,40 = 16,74$
Швидка ліквідність	(ОА - Запаси) / Пот.зобов'язан.	$(35\,066,80 - 9\,818,80) / 5\,428,80 = 4,65$	$(37\,026,50 - 13\,946,50) / 2\,211,40 = 10,44$
Абсолютна ліквідність	Грошові кошти / Пот.зобов'язан.	$11\,222,50 / 5\,428,80 = 2,07$	$11\,163,30 / 2\,211,40 = 5,05$

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»» за 2023–2024 рр., виконаний на підставі поданої спрощеної фінансової звітності підприємства що розміщено у додатках.

Поточна ліквідність (Current ratio = Оборотні активи / Поточні зобов'язання) станом на кінець 2024 року становить 16,74 ($37\,026,50 / 2\,211,40$). Для порівняння, на кінець 2023 року показник дорівнював 6,46 ($35\,066,80 / 5\,428,80$). Отже, запас платоспроможності за рік зріс дуже суттєво, що пояснюється одночасним нарощенням оборотних активів та різким зменшенням поточних зобов'язань.

Швидка ліквідність (Quick ratio = (Оборотні активи – Запаси) / Поточні зобов'язання) на кінець 2024 року дорівнює 10,44 ($(37\,026,50 - 13\,946,50) / 2\,211,40$) проти 4,65 у 2023 році ($(35\,066,80 - 9\,818,80) / 5\,428,80$). Навіть у більш «жорсткій» інтерпретації, коли додатково виключено інші оборотні активи (передоплати тощо), показник 2024 року становить 10,39, що все одно є надвисоким рівнем ліквідності. Це означає, що підприємство здатне погасити поточні борги без розпродажу запасів.

Абсолютна (грошова) ліквідність ($\text{Cash ratio} = \text{Гроші та їх еквіваленти} / \text{Поточні зобов'язання}$) на кінець 2024 року становить 5,05 (11 163,30 / 2 211,40) проти 2,07 у 2023 році (11 222,50 / 5 428,80). Тобто лише грошових коштів достатньо для багаторазового покриття короткострокових зобов'язань.

Чистий оборотний капітал ($\text{Working capital} = \text{Оборотні активи} - \text{Поточні зобов'язання}$) збільшився з 29 638,00 тис. грн у 2023 році до 34 815,10 тис. грн у 2024 році, приріст — близько 5 177,10 тис. грн. Це підсилює операційну гнучкість і знижує ризики касових розривів у виробничому циклі.

Динамічно показники виглядають так: поточна ліквідність зросла приблизно на 159%, швидка — на 124–127% (залежно від методики розрахунку), абсолютна — на 144%. Ключовим драйвером такого покращення стала редукція поточних зобов'язань з 5,43 млн грн до 2,21 млн грн, а також помірне зростання оборотних активів. У структурі оборотних активів 2024 року частка грошових коштів становить близько 30,15% (проти 32,00% у 2023-му), запаси помітно зросли, але це не погіршило ліквідність через паралельне скорочення кредиторської заборгованості.

Ліквідність ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»» перебуває на винятково високому рівні за всіма ключовими індикаторами. Підприємство має значний запас грошових коштів, суттєвий позитивний чистий оборотний капітал та мінімальне боргове навантаження за поточними зобов'язаннями. Порівняно з типовими орієнтирами для виробничих компаній (поточна ліквідність 1,5–2,5; швидка 1,0–1,5; абсолютна 0,2–0,5) наявні значення є надлишковими, що мінімізує ризик неплатоспроможності, але водночас може свідчити про не повністю задіяні грошові ресурси. З управлінського боку доречно продовжити контроль оборотності запасів і дебіторської заборгованості, а частину надлишкової ліквідності спрямовувати на модернізацію основних засобів або інші проєкти з позитивною віддачею, щоб підвищити загальну капіталовіддачу без шкоди для платоспроможності.

Таблиця 2.3

Абсолютні показники фінансової стійкості ТОВ «Вінницький завод
«Пневматика»»

Показник	2023 рік	2024 рік	Тип
Власний капітал	36 621,70	41 263,30	
Необоротні активи	6 983,70	6 448,20	
Наявність власних оборотних коштів (Е1)	29 638,00	34 815,10	надлишок
Довгострокові позикові кошти	0	0	
Наявність власних і довгостр. джерел (Е2)	29 638,00	34 815,10	надлишок
Короткострокові позикові кошти	0	0	
Загальна величина осн. джерел (Е3)	29 638,00	34 815,10	надлишок
Запаси	9 818,80	13 946,50	
Надлишок власних об. коштів (Е1 - Запаси)	+19 819,20	+20 868,60	абсолютна стійкість
Надлишок власних і довгострок. (Е2 - Запаси)	+19 819,20	+20 868,60	абсолютна стійкість
Надлишок загальної величини (Е3 - Запаси)	+19 819,20	+20 868,60	абсолютна стійкість

Таблиця абсолютних показників фінансової стійкості демонструє, що ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»» має дуже високий рівень самофінансування, оскільки всі ключові джерела формування оборотного капіталу базуються виключно на власних коштах. У 2023 році величина власного капіталу становила 36,62 млн грн, у 2024 році – 41,26 млн грн, що свідчить про подальше нарощення власної фінансової бази підприємства. Необоротні активи зменшились з 6,98 млн грн до 6,45 млн грн, що дозволило збільшити обсяг власних оборотних коштів. Так, наявність власних оборотних коштів зросла з 29,64 млн грн у 2023 р. до 34,82 млн грн у 2024 р. Це означає, що після фінансування основних засобів підприємство має значний надлишок власних ресурсів для покриття поточних активів.

Довгострокових і короткострокових позикових коштів у підприємства немає, тобто завод не залучає кредитні ресурси та фінансує свою діяльність виключно за рахунок власного капіталу. Загальна величина джерел формування запасів також

повністю покривається за рахунок власних коштів підприємства. Запаси у 2023 році становили 9,82 млн грн, у 2024 році – 13,95 млн грн. При цьому надлишок власних оборотних коштів над запасами у 2023 році становив 19,82 млн грн, а у 2024 році – 20,87 млн грн, тобто запаси повністю покриваються власним капіталом і підприємство має значний резерв.

За результатами розрахунків можна зробити висновок, що підприємство має абсолютний тип фінансової стійкості, оскільки всі три ключові показники (E1, E2, E3) мають стійке позитивне значення та значний надлишок над запасами. Підприємство не залежить від зовнішніх джерел фінансування, забезпечує свою діяльність самостійно і має надлишок власних оборотних коштів для розвитку, що є свідченням максимально надійного фінансового становища.

Таблиця 2.4

Коефіцієнти фінансової стійкості та структури капіталу ТОВ «Вінницький завод «Пневматика» (2023–2024) з відхиленнями у %

Показник	2023 р.	2024 р.	Відхилення 2024/2023, %
Коефіцієнт автономії	0.87	0.95	8.98%
Коефіцієнт фінансової залежності (зобов'язання/активи)	0.13	0.05	-60.6%
Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу (ВК/Зоб.)	6.75	18.66	176.61%
Коефіцієнт фінансового ризику (Зоб./ВК)	0.15	0.05	-63.85%
Коефіцієнт заборгованості (Зоб./Активи)	0.13	0.05	-60.6%
Коефіцієнт маневреності власного капіталу (E1/ВК)	0.81	0.84	4.25%
Коеф. забезпеченості власними оборотними коштами поточних активів (E1/Обор. активи)	0.85	0.94	11.25%
Коеф. забезпеченості запасів власними оборотними коштами (E1/Запаси)	3.02	2.5	-17.3%
Коефіцієнт співвідношення необоротних активів і власного капіталу (НА/ВК)	0.19	0.16	-18.05%
Коеф. співвідношення мобільних та іммобілізованих засобів (Обор./Необоротні)	5.02	5.74	14.36%

Таблиця коефіцієнтів за 2023–2024 роки свідчить про суттєве покращення основних параметрів фінансової стійкості та структури капіталу підприємства.

Коефіцієнт автономії виріс у 2024 році порівняно з 2023 роком, що означає збільшення частки власного капіталу у фінансуванні активів та зміцнення фінансової незалежності. Одночасно зменшились показники фінансової залежності та фінансового ризику, що пояснюється різким скороченням зобов'язань та збільшенням власного капіталу.

Коефіцієнти маневреності погіршились у 2024 році, оскільки темп зростання запасів випередив приріст власних оборотних коштів. Це може свідчити про певне «підтягування» запасів під виробничі потреби, що, однак, не формує загрози, оскільки підприємство має надлишковий власний оборотний капітал. Показники забезпеченості оборотних активів і запасів власним капіталом залишаються позитивними, тому підприємство не залежить від позикових джерел у фінансуванні оборотних ресурсів.

Показники співвідношення мобільних та іммобілізованих засобів також покращилися, що свідчить про оптимальнішу структуру активів та більший акцент на оборотних ресурсах. Загалом, динаміка коефіцієнтів підтверджує зміцнення фінансової стійкості підприємства у 2024 році. Підприємство демонструє високий запас фінансової автономії, низький рівень боргового навантаження та підвищення ефективності використання власного капіталу, що разом формує дуже позитивну оцінку структури капіталу.

Проведений комплексний фінансовий аналіз свідчить, що ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»» демонструє високу фінансову стійкість, надлишкову ліквідність та повну автономність від зовнішніх джерел фінансування. Підприємство формує оборотні ресурси виключно за рахунок власного капіталу, не має довгострокових та короткострокових кредитів, а абсолютні показники фінансової стійкості свідчать про абсолютний тип фінансової стійкості, що в реальній практиці зустрічається досить рідко і характеризує максимально надійне положення компанії. Рівень поточної та абсолютної ліквідності у 2024 році значно перевищує нормативні межі, що забезпечує відсутність ризиків

неплатоспроможності та формує запас фінансової міцності у разі зміни ринкової кон'юнктури. Зростання власного капіталу та позитивна динаміка чистого оборотного капіталу підтверджують можливість внутрішнього фінансування розвитку, модернізацій та інвестиційних проєктів без залучення боргу.

Разом з тим, окремі напрями потребують уваги. По-перше, спостерігається зростання запасів, що може свідчити про уповільнення оборотності та заморожування частини власних ресурсів у складських залишках. Така тенденція потенційно може негативно вплинути на грошові потоки у випадку зниження попиту або накопичення неліквідних залишків. По-друге, висока ліквідність в абсолютних значеннях може означати неефективне використання коштів — підприємство акумулює надто багато готівкових ресурсів, які могли б приносити більшу віддачу, якщо їх спрямувати на оновлення технічної бази, підвищення енергоефективності, автоматизацію виробництва чи освоєння нових продуктів. Тобто потенціал розвитку використовується не повністю.

Таким чином, підприємство перебуває у сильній фінансовій формі, має значні можливості для самофінансування та мінімальні ризики неплатоспроможності. Водночас доцільно посилити контроль за оборотністю запасів та розглянути варіанти більш активного використання власних фінансових ресурсів для підвищення інвестиційної активності та зростання довгострокової прибутковості.

2.2. Оцінка динаміки, обсягу та структури активів досліджуваного підприємства

Для поглибленої характеристики активів ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»» доцільно здійснити оцінку їх динаміки, обсягу та структури за три останні роки. У таблиці 2.1 наведено узагальнені дані щодо необоротних, оборотних та загальної суми активів за період 2022–2024 років.

Таблиця 2.5.

Динаміка обсягу активів ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»» за 2022–
2024 роки

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Необоротні активи, тис. грн	7,056.0	6,983.7	6,448.2
Оборотні активи, тис. грн	30,198.4	35,066.8	37,026.5
Усього активів, тис. грн	37,254.4	42,050.5	43,474.7

Для оцінки структурних змін активів розрахуємо питому вагу необоротних та оборотних активів у загальній вартості майна підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.6

Структура активів ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»» за 2022–2024
роки

Показник	2022 р., %	2023 р., %	2024 р., %
Питома вага необоротних активів	18.9	16.6	14.8
Питома вага оборотних активів	81.1	83.4	85.2

З метою з'ясування факторів зміни загального обсягу активів проведено факторний аналіз, який дозволяє виділити внесок необоротних та оборотних активів у приріст валюти балансу (табл. 2.3).

Таблиця 2.7

Факторний аналіз зміни загальної суми активів ТОВ «Вінницький завод
«Пневматика»»

Період	Зміна загальної суми активів, тис. грн	Зміна необоротних активів, тис. грн	Зміна оборотних активів, тис. грн	Частка зміни оборотних активів у прирості активів, %
2022–2023	4,796.1	-72.3	4,868.4	101.5
2023–2024	1,424.2	-535.5	1,959.7	137.6

Графічне відображення динаміки загальної суми активів подано на рис. 2.1.

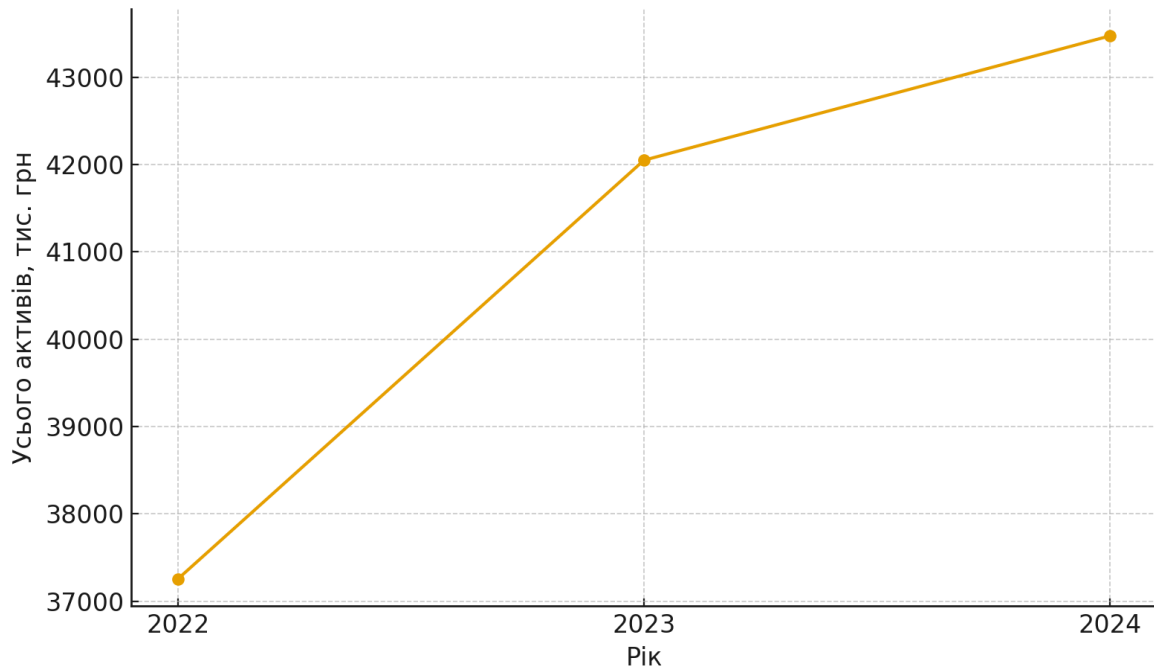

Рис. 2.1. Динаміка загальної суми активів ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»» за 2022–2024 роки

Порівняльну характеристику обсягів необоротних та оборотних активів наведено на рис. 2.2.

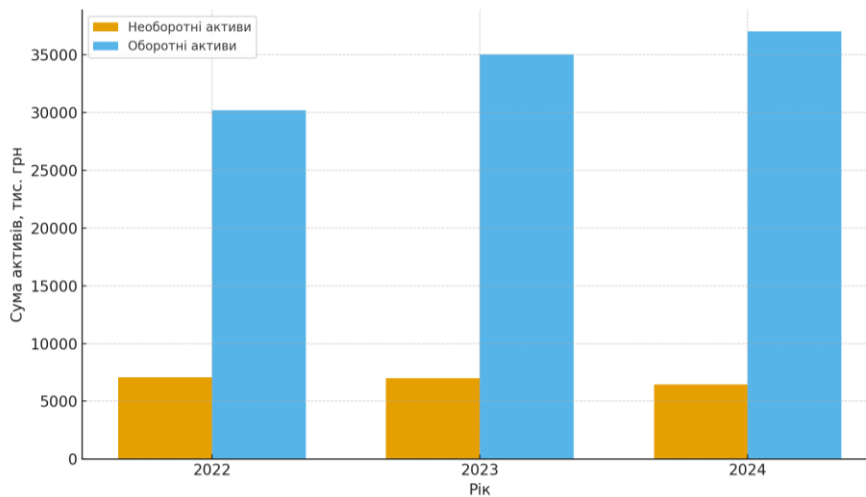

Рис. 2.2. Порівняння необоротних та оборотних активів підприємства

Зміна структури активів підприємства, виражена через питому вагу окремих їх груп, представлена на рис. 2.3.

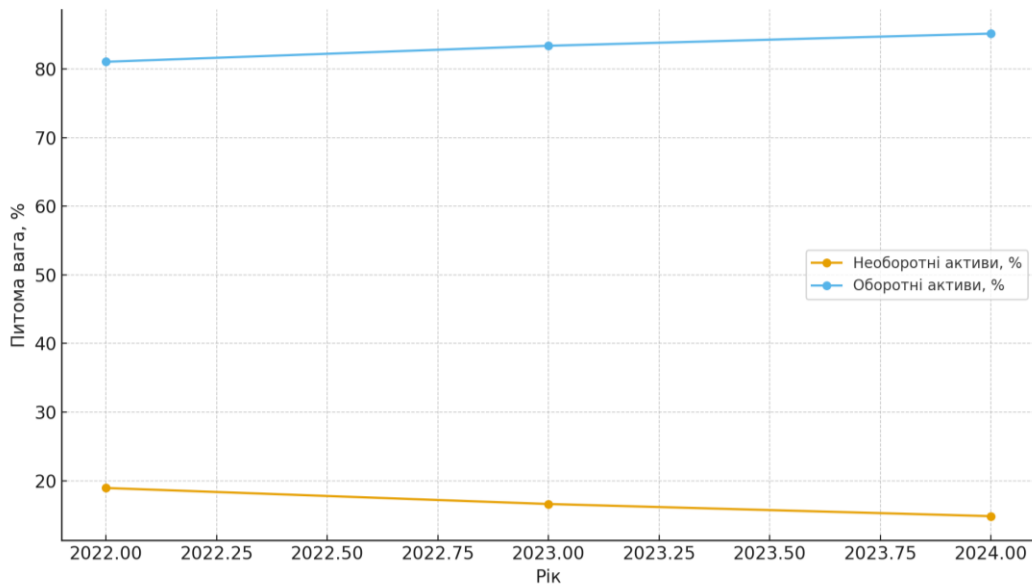

Рис. 2.3. Динаміка структури активів ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»»

Отже, проведений аналіз динаміки, обсягу та структури активів підприємства свідчить про поступове зростання валюти балансу у 2022–2024 роках, що характеризує нарощення ресурсного потенціалу ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»». Основним джерелом приросту активів виступають оборотні кошти, частка яких у загальній вартості майна стабільно перевищує 80 % і має тенденцію до подальшого зростання. Це зумовлює підвищення мобільності активів та дозволяє підприємству оперативно реагувати на зміни кон'юнктури ринку.

Скорочення обсягу необоротних активів при одночасному зростанні оборотних може свідчити як про інтенсивне амортизаційне зношення існуючих основних засобів, так і про обмеженість інвестицій у їх оновлення та модернізацію. За результатами факторного аналізу встановлено, що у 2022–2023 роках приріст валюти балансу практично повністю забезпечений за рахунок збільшення оборотних активів, тоді як внесок необоротних активів є від'ємним. Аналогічна тенденція зберігається і в 2023–2024 роках, коли зростання обсягу оборотних

активів більше ніж компенсує зниження необоротних.

У цілому така структура активів є типовою для підприємств машинобудівної галузі, які активно використовують оборотні ресурси для забезпечення виробничого процесу. Водночас посилення перекосу в бік оборотних активів може нести ризики технологічного відставання, якщо не супроводжується інвестиціями в оновлення основних засобів. Отже, подальша оптимізація обсягу та структури активів має бути спрямована на збереження достатнього рівня мобільності ресурсів при одночасному забезпеченні належного технічного стану виробничої бази підприємства.

2.3. Визначення проблем та ризиків у формуванні та використанні активів підприємства

Проведений аналіз структури та динаміки активів ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»» на підставі фінансової звітності за 2022–2024 роки дає можливість окреслити низку проблемних аспектів у формуванні та використанні ресурсного потенціалу підприємства. Упродовж аналізованого періоду спостерігається скорочення вартості необоротних активів, що свідчить про переважання амортизаційного зношення над інвестиціями у модернізацію основних засобів. Така тенденція потенційно загрожує погіршенням технічного стану виробничої бази, зниженням продуктивності та поступовою технологічною деградацією. Паралельно із цим структура активів набуває дедалі більш вираженого оборотного характеру, оскільки частка оборотних активів стабільно перевищує 80 відсотків. Внаслідок цього підприємство значною мірою залежить від мобільних ресурсів, що підвищує його чутливість до ринкових коливань та кон'юнктурних змін.

Особливо інтенсивним є зростання обсягів запасів, які за три роки збільшилися більш ніж на третину, що призводить до акумулювання значної частини оборотного капіталу в малоліквідних формах. Така ситуація ускладнює

оперативне фінансове управління, збільшує витрати на зберігання, а також створює ризики втрати вартості через моральне старіння або фізичне псування.

Поряд із цим відзначено зміну структури дебіторської заборгованості: хоча загальний її рівень знижується, зростає питома вага інших видів дебіторської заборгованості, які є менш контрольованими та потенційно більш ризиковими з точки зору своєчасності погашення. Зниження у 2024 році обсягу грошових коштів у поєднанні зі значним нарощуванням запасів може свідчити про певні ознаки напруження у сфері ліквідності, що вимагає підвищеної уваги до управління грошовими потоками.

Показовим є також суттєве скорочення поточних зобов'язань, яке може вказувати на посилене використання власного капіталу для фінансування операційної діяльності. Таке рішення забезпечує певну фінансову незалежність, проте зменшує гнучкість та обмежує можливості для використання короткострокових фінансових інструментів. Водночас відсутність довгострокових фінансових інвестицій не сприяє диверсифікації ризиків та звужує стратегічні перспективи розвитку підприємства.

З урахуванням окреслених проблем доцільним є впровадження низки заходів, спрямованих на оптимізацію обсягу та структури активів. Передусім варто розглянути можливість поступового збільшення інвестицій у модернізацію основних засобів з метою підвищення рівня технологічної оснащеності та забезпечення безперервності виробничих процесів. Раціоналізація структури запасів, упровадження сучасних методів управління ними, таких як системи ABC/XYZ-аналізу чи моделі оптимальних розмірів замовлень, сприятимуть зниженню витрат та підвищенню оборотності. Управління дебіторською заборгованістю потребує посилення контролю за її якістю, диференціації умов розрахунків з контрагентами та використання інструментів прискорення надходження коштів, включно з факторингом.

З метою підвищення рівня ліквідності та фінансової гнучкості підприємству доцільно збалансувати пропорції між обсягами запасів, коштів та короткострокових зобов'язань, а також запровадити системний підхід до планування грошових потоків. Поряд із цим визначення можливих напрямів формування інвестиційного портфеля може забезпечити диверсифікацію ризиків та створити додаткові джерела доходів. Загалом оптимізація структури та обсягів активів має бути орієнтована на забезпечення стабільності операційної діяльності, зміцнення фінансового стану та підвищення стійкості підприємства в умовах економічної мінливості.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Методологічні підходи до підвищення ефективності управління активами

Ефективне управління активами є ключовою умовою забезпечення стабільного функціонування та стратегічного розвитку підприємства, оскільки активи формують матеріальну, фінансову та інтелектуальну основу його діяльності. За результатами проведеного аналізу стану, структури та динаміки активів ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»» було виявлено низку проблем, пов'язаних із дисбалансом у структурі активів, надмірним накопиченням запасів, скороченням залишкової вартості основних засобів, погіршенням структури дебіторської заборгованості та зниженням ліквідності. У зв'язку з цим виникає потреба у розробленні та застосуванні методологічних підходів, які забезпечують підвищення ефективності управління активами на основі системності, наукової обґрунтованості та практичної результативності.

Методологія управління активами передбачає поєднання концептуальних підходів, методичних процедур і прикладних інструментів, спрямованих на оптимізацію їх обсягу, структури, оборотності та економічної віддачі. Вона охоплює як стратегічні, так і тактичні аспекти діяльності підприємства, включаючи визначення оптимальної структури активів, забезпечення їх продуктивного використання, формування раціональної інвестиційної політики, удосконалення системи контролю та модернізації ресурсної бази.

Одним із ключових методологічних підходів є стратегічне управління структурою активів, що передбачає визначення оптимального співвідношення між оборотними та необоротними активами.

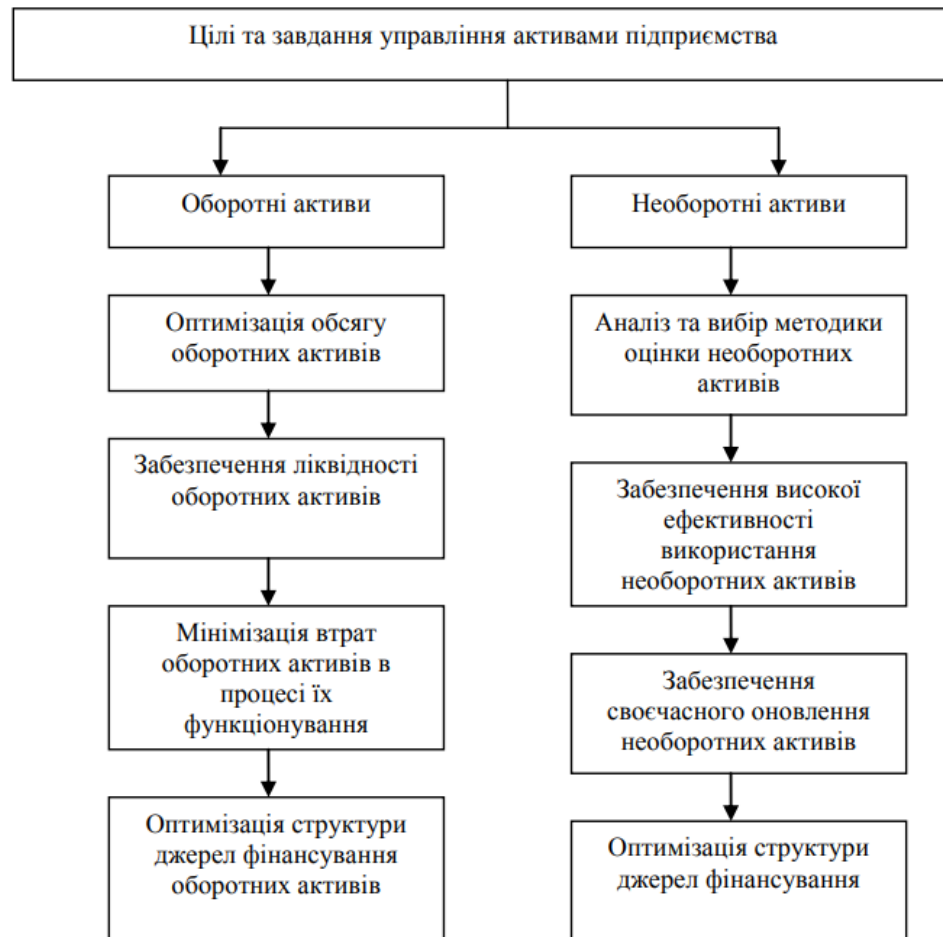

Рис. 3.1. Цілі управління активами підприємства

Джерело сформовано автором на основі

З огляду на те, що протягом трьох досліджуваних років на підприємстві спостерігалось зростання частки оборотних активів за одночасного зниження залишкової вартості основних засобів, важливим методичним завданням є обґрунтування такого рівня інвестування в необоротні активи, який би забезпечував належний технічний рівень виробництва та підвищення конкурентоспроможності. У цьому контексті доцільно застосовувати моделі управління життєвим циклом основних засобів, методи планування капітальних інвестицій та оцінювання їх економічної ефективності, включно з розрахунком чистого приведеного доходу, строку окупності та індексу рентабельності інвестицій.

Важливою складовою методології є управління оборотними активами, яке включає комплекс інструментів для підвищення їх оборотності, мінімізації витрат і забезпечення ліквідності. Управління запасами має ґрунтуватися на застосуванні сучасних моделей логістичного планування, зокрема ABC/XYZ-аналізу, методів нормування запасів, моделей EOQ та JIT. Такі інструменти дають змогу оптимізувати структуру запасів, уникати їх надмірного накопичення й підвищувати швидкість обігу капіталу. Управління дебіторською заборгованістю повинно передбачати формування ефективної кредитної політики, диференціацію умов надання відстрочки платежу, використання скорингових моделей оцінки контрагентів, забезпечення контролю строків погашення та запровадження механізмів факторингу або страхування ризиків неплатежів.

Методологічні підходи до управління грошовими активами включають розроблення системи планування та прогнозування руху коштів, побудову платіжного календаря, оптимізацію залишків на рахунках, а також формування резервів ліквідності. Важливою є також синхронізація грошових потоків з операційним, інвестиційним і фінансовим циклами підприємства, що дозволяє уникати дефіциту фінансових ресурсів і підвищувати стійкість у короткостроковому періоді.

Окрему увагу у межах методології слід приділити інтегрованим підходам до підвищення ефективності управління активами, які базуються на використанні цифрових технологій, інформаційних систем та автоматизованих модулів управління ресурсами. Використання ERP-систем, систем оперативного контролю за рухом активів, інструментів електронного документообігу та цифрових моделей прогнозування дає змогу забезпечити високу точність, прозорість і швидкість прийняття управлінських рішень. Завдяки таким системам підприємство отримує можливість ефективно координувати інвестиційну, фінансову та операційну діяльність, а також підвищувати рівень контролю за якістю активів.

Важливим елементом методологічного підходу є ризик-орієнтоване

управління активами, яке передбачає виявлення, оцінювання та мінімізацію ризиків, пов'язаних з формуванням і використанням активів. У цьому аспекті застосовуються моделі аналізу ризиків, інструменти сценарного прогнозування, методи чутливості та стрес-тестування, що дає змогу оцінити можливі наслідки зовнішніх і внутрішніх змін для фінансової стійкості підприємства.

Отже, методологічні підходи до підвищення ефективності управління активами мають ґрунтуватися на комплексному поєднанні сучасних аналітичних методів, стратегічного інвестування, оптимізації оборотних ресурсів, використання цифрових інструментів і впровадження інтегрованих систем контролю та прогнозування. Такий підхід дозволяє забезпечити збалансованість структури активів, підвищити їхню ліквідність, оборотність і економічну віддачу та створити міцне підґрунтя для сталого розвитку підприємства в умовах мінливої економічної кон'юнктури.

3.2. Обґрунтування напрямів оптимізації обсягу та структури активів підприємства

Результати аналізу активів ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»» за 2022–2024 роки свідчать про наявність низки тенденцій, які потребують управлінського втручання з метою оптимізації як обсягу, так і структури активів підприємства. Протягом аналізованого періоду спостерігалось зростання загальної суми активів з 37 254,4 тис. грн у 2022 році до 43 474,7 тис. грн у 2024 році, однак структурні зміни були нерівномірними та відображали переважне накопичення поточних активів за одночасного поступового скорочення необоротних активів. Така динаміка свідчить про зміну ресурсного акценту підприємства у бік підвищення гнучкості, але водночас вказує на ризики недоінвестування у виробничу базу.

Таблиця 3.1.

Основні напрями оптимізації активів підприємства та їх очікуваний економічний ефект

Напрямок оптимізації	Сутність заходу	Очікуваний ефект
Оптимізація обсягу та структури запасів	Скорочення надлишкових складських залишків, застосування ABC/XYZ-аналізу, впровадження нормування	Зростання оборотності активів, зменшення витрат, вивільнення оборотного капіталу
Управління дебіторською заборгованістю	Удосконалення кредитної політики, оцінка платоспроможності покупців, скорочення строків відстрочки	Підвищення ліквідності, зменшення простроченої дебіторки, прискорення надходження коштів
Підвищення рівня інвестування в основні засоби	Модернізація обладнання, оновлення виробничих потужностей	Підвищення продуктивності, скорочення витрат на ремонти, зменшення простоїв
Оптимізація грошових потоків	Бюджетування руху коштів, платіжний календар, контроль лімітів	Покращення ліквідності, уникнення касових розривів
Відновлення оптимального рівня кредиторської заборгованості	Раціоналізація термінів розрахунків з постачальниками, використання комерційного кредиту	Зменшення навантаження на власний капітал, підвищення фінансової гнучкості
Оптимізація структури активів	Встановлення цільового співвідношення оборотних і необоротних активів	Забезпечення стійкого розвитку й структурної збалансованості
Упровадження інформаційних систем управління активами (ERP)	Автоматизація обліку запасів, контролю активів і прогнозування потреб	Підвищення точності рішень і скорочення ресурсних втрат

Суттєвим напрямом оптимізації є перегляд співвідношення між необоротними та оборотними активами. Частка необоротних активів скоротилася з понад 18 % у 2022 році до менше ніж 15 % у 2024 році, що зумовлено зменшенням залишкової вартості основних засобів на 535,5 тис. грн у 2024 році порівняно з попереднім періодом. Оптимізація структури потребує формування збалансованої інвестиційної політики, спрямованої на оновлення обладнання, модернізацію виробничих потужностей та впровадження енергозберігаючих технологій. З огляду на характер діяльності підприємства та залежність від технічного ресурсу,

підвищення рівня інвестицій у необоротні активи дозволить мінімізувати ризики зношення, скоротити витрати на ремонти та забезпечити стійкість операційних процесів.

Другим важливим напрямом оптимізації є удосконалення управління запасами, адже їх обсяг за три роки збільшився більш ніж на 5 тис. грн, досягнувши 13 946,5 тис. грн у 2024 році. Накопичення запасів до рівня понад 32 % у структурі активів свідчить про низьку оборотність та значне відволікання оборотних ресурсів. Оптимізаційні заходи мають передбачати впровадження методів нормування запасів, ABC/XYZ-аналізу, перегляд обсягів складських залишків, а також перехід до системи планування виробництва, яка зменшує ризик надлишкового зберігання. Раціоналізація управління запасами сприятиме вивільненню частини оборотного капіталу та підвищенню ліквідності підприємства.

Особливого значення набуває оптимізація структури дебіторської заборгованості. Незважаючи на її загальне скорочення у 2024 році, зміна структури на користь іншої поточної дебіторської заборгованості та зменшення дебіторки за реалізовані товари створюють ризики погіршення якості розрахунків. Оптимізація має полягати у встановленні чітких кредитних умов, застосуванні скорингових моделей оцінювання контрагентів, визначенні граничних термінів оплати, а також у використанні інструментів прискорення грошових надходжень, включаючи попередню оплату та факторинг. Такі заходи забезпечать скорочення тривалості обороту дебіторської заборгованості та зміцнять платіжну дисципліну.

Додатковим напрямом оптимізації є підвищення ефективності управління грошовими коштами. Незначне скорочення їх обсягу у 2024 році на тлі суттєвого збільшення запасів свідчить про дисбаланс у структурі найбільш ліквідних активів. Підприємству доцільно вдосконалити систему бюджетування грошових потоків, запровадити контрольні ліміти на витрати, оптимізувати графік платежів та забезпечити синхронізацію надходжень і вибуття коштів. Оптимальне управління ліквідністю сприятиме уникненню касових розривів та підвищенню фінансової

стійкості в короткостроковому періоді.

Певне управлінське значення має також структурне оптимізування зобов'язань підприємства. Скорочення поточних зобов'язань більш ніж на 59 % у 2024 році знижує рівень короткострокової кредиторської підтримки та може обмежувати гнучкість операційної діяльності. Оптимізація у цьому напрямі передбачає перегляд умов розрахунків із постачальниками, визначення оптимального рівня кредиторської заборгованості, а також можливе використання інструментів комерційного кредитування, що дозволяють зменшити навантаження на власні фінансові ресурси.

Таблиця 3.2.

Удосконалення управління окремими групами активів і результати від впровадження

Група активів	Проблема	Напрямок оптимізації	Очікувані результати
Необоротні активи	Зменшення залишкової вартості ОЗ, старіння обладнання	Інвестиції в модернізацію, оновлення фондів	Підвищення продуктивності, скорочення витрат на ремонт
Запаси	Надмірне зростання запасів, уповільнення обороту	Оптимізація складу, JIT, ABC/XYZ	Прискорення оборотності, зниження витрат
Дебіторська заборгованість	Зростання іншої дебіторки, ризики неплатежів	Перегляд кредитної політики, скоринг, факторинг	Зменшення ризиків несплати, покращення розрахунків
Грошові кошти	Скорочення залишків, дисбаланс ліквідності	Прогнозування руху коштів, оптимізація платежів	Покращення ліквідності
Поточні зобов'язання	Різне скорочення, зменшення гнучкості	Раціоналізація умов співпраці, оптимальний рівень кредиторки	Підвищення фінансової стійкості
Структура активів загалом	Переважаючі оборотних активів	Планування інвестицій, оптимізація пропорцій	Структурна збалансованість

У таблиці 3.2 узагальнено ключові проблеми у формуванні та використанні

окремих груп активів підприємства та запропоновано відповідні напрями їх оптимізації. У розрізі кожної групи активів наведено конкретні заходи, здатні підвищити ефективність управління ресурсами. Для необоротних активів акцент зроблено на модернізації та оновленні виробничих фондів, що сприятиме підвищенню продуктивності та зниженню витрат на ремонт. У частині запасів пропонуються методи оптимізації їх структури та скорочення надлишкових залишків, що забезпечує прискорення оборотності та зменшення витрат на зберігання.

Управління дебіторською заборгованістю вдосконалюється через чіткішу кредитну політику, оцінку надійності контрагентів та застосування факторингу, що дозволяє мінімізувати ризики неплатежів і покращити грошові надходження. Для грошових коштів запропоновано розширення інструментів прогнозування та планування руху коштів, що підвищує ліквідність. У сфері поточних зобов'язань оптимізація стосується раціоналізації умов співпраці з постачальниками, що сприяє підвищенню фінансової гнучкості. Загалом таблиця демонструє, як цілеспрямовані управлінські заходи в кожній групі активів здатні забезпечити комплексне зміцнення фінансової стійкості та покращення ефективності діяльності підприємства.

У комплексі оптимізація обсягу та структури активів підприємства має спиратися на інтегрований підхід, що поєднує інвестиційну, виробничу, фінансову та логістичну компоненти. Реалізація запропонованих напрямів дозволить підвищити ефективність використання ресурсів, скоротити тривалість операційного циклу, забезпечити належний рівень ліквідності та створити умови для стійкого економічного розвитку підприємства у середньостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання кваліфікаційної роботи було здійснено комплексне дослідження теоретичних, методологічних та практичних аспектів формування й управління активами підприємства, що дало змогу поглибити розуміння економічної природи активів, принципів їх оптимізації та ролі у забезпеченні фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Узагальнення наукових підходів дозволило визначити активи як ключову складову ресурсного потенціалу, яка визначає рівень операційної ефективності, маневреність, конкурентоспроможність і стратегічні можливості підприємства. У роботі обґрунтовано, що оптимальна структура активів передбачає раціональний розподіл між оборотними і необоротними активами, підтримання достатнього рівня ліквідності, забезпечення швидкої оборотності й формування сприятливих умов для довгострокового розвитку.

Аналітичне дослідження діяльності ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»» засвідчило наявність позитивної динаміки за ключовими показниками. За 2022–2024 роки загальна сума активів підприємства зросла, особливо за рахунок збільшення оборотних активів, частка яких у 2024 році перевищила 85%. Найвагомим чинником приросту стали запаси, обсяг яких зріс більш ніж на 42%, що може бути пов'язано з розширенням виробничої програми або підготовкою до збільшення збутових обсягів. Дебіторська заборгованість за товари та послуги, навпаки, зменшилася, що свідчить про покращення платіжної дисципліни контрагентів. Грошові кошти залишилися на стабільному рівні, формуючи значний запас ліквідності.

Поточні зобов'язання підприємства скорочено майже на 60%, що істотно зменшило боргове навантаження та підвищило рівень автономії. Частка власного капіталу збільшилася до майже 95%, за рахунок зростання нерозподіленого прибутку, що підтверджує стабільну прибутковість підприємства та ефективність

управління фінансовими ресурсами. Рентабельність активів, рентабельність власного капіталу та рентабельність продажів демонструють стійку позитивну динаміку, а надзвичайно високі показники ліквідності свідчать про відсутність ризиків неплатоспроможності.

Разом із тим, аналіз виявив низку проблем, які можуть стримувати подальший розвиток. Значне зростання запасів підвищує ризики уповільнення їх оборотності, збільшення витрат на зберігання та ймовірність утворення надлишкових складських залишків. Зниження залишкової вартості основних засобів за незмінного обсягу незавершених капітальних інвестицій вказує на недостатній темп оновлення матеріально-технічної бази та певне відставання інвестиційних проєктів від потреб підприємства. Надлишкова ліквідність свідчить про не повністю задіяні фінансові ресурси, що знижує загальну капіталовіддачу.

У роботі запропоновано методологічні підходи, спрямовані на підвищення ефективності управління активами,—зокрема удосконалення політики управління оборотним капіталом, оптимізацію співвідношення необоротних і оборотних активів, впровадження системи контролю та моніторингу оборотності, використання інструментів факторного аналізу й управління ризиками. Важливою складовою удосконалення управління активами є підвищення інвестиційної активності через модернізацію обладнання, розвиток технологічної бази та більш ефективне використання капітальних інвестицій.

Обґрунтовано напрями оптимізації обсягу та структури активів підприємства, до яких належать: скорочення надлишкових запасів та впровадження системи управління складом; прискорення оборотності дебіторської заборгованості; більш активне використання грошових ресурсів у напрямі модернізації основних засобів; вдосконалення політики планування капітальних інвестицій; підвищення ефективності використання необоротних активів шляхом прискорення завершення інвестиційних проєктів; поступове формування оптимального співвідношення між оборотними й необоротними активами.

Отже, результати дослідження свідчать, що ТОВ «Вінницький завод «Пневматика»» є фінансово стабільним, платоспроможним і прибутковим підприємством із високим потенціалом розвитку. Оптимізація структури активів, ефективніше використання фінансових ресурсів, модернізація виробничих потужностей та удосконалення системи управління оборотним капіталом забезпечать зміцнення конкурентних позицій підприємства, підвищення його операційної результативності й стійкість в умовах економічної турбулентності.

Реалізація запропонованих напрямів розвитку сприятиме підвищенню ефективності формування та використання активів, забезпечить покращення фінансових результатів і створить умови для сталого стратегічного зростання підприємства в довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. Фінанси підприємств : навчальний посібник. 3-тє вид. Київ : Знання-Прес, 2013. 299 с.
2. Алексєєв І.В. Поняття «оборотних активів» підприємства як економічної категорії. *Економічний простір*. 2012. № 42. С. 133–137.
3. Басюк Т.П. Методичні підходи до оптимізації обсягу оборотних активів підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Наукові праці Національного університету харчових технологій. 2013. № 51. С. 159–167.
4. Бачинський В.І., Плекан М.В. Нематеріальні активи підприємства в системі обліку і фінансової звітності. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2010. Вип. 7(1). С. 67–74.
5. Бечко В.П. До питання щодо економічної сутності оборотних засобів. *Інноваційна економіка*. 2014. № 4 (18). С. 98–102.
6. Балазюк О. Ю., Сисоєва І. М. Впровадження методології Agile у систему обліку. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 21: сайт URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/2018>.
7. Бондаренко О.С. Управління поточними активами: теоретичні основи та практичне застосування. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2015. № 3 (66). С. 51–56.
8. Бриль І.В., Рєва А.М. Нематеріальні активи підприємства: сучасний стан, підходи до оцінки. Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку. 2014. С. 62–77.
9. Будник А.М., Лега О.В. Історичні аспекти формування поняття «необоротні активи». *Молодий вчений*. 2014. № 5(1). С. 63–66.
10. Ващенко Н.В., Максимович Ю.І. Чинники формування та ефективності використання потенціалу оборотних активів підприємства. *Інноваційна економіка*. 2013. № 6. С. 330–335.

- 11.Власова Н.О., Смольнякова Н.М., Михайлова О.В. Принципи та етапи оптимізації в системі управління оборотними активами підприємств роздрібною торгівлі. *Бізнес Інформ*. 2013. № 6. С. 202–208.
- 12.Власова Н.О., Михайлова О.В. Цілі та зміст політики формування оборотних активів торговельного підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2015. Вип. 2(12). С. 235–241.
- 13.Гаценко-Колумбет О.П. Оборотні активи підприємства: проблеми теорії обліку. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2013. № 1. С. 42–47.
- 14.Гринчуцький І.В. Економіка підприємства : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 304 с.
- 15.Гриньова В.М., Коюда В.О. Фінанси підприємств : навчальний посібник. 2-ге вид. Київ : Знання-Прес, 2004. 424 с.
- 16.Гросул В.А., Филипенко О.М. Оптимізація структури оборотних активів підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2011. Вип. 2. С. 172–179.
- 17.Гуткевич С.О., Шаманська О.І. Управління економічними ресурсами підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 7. С. 99–105.
- 18.Демченко Т.А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 9. С. 179–184.
- 19.Демчук Л.А. Аналіз забезпеченості сільськогосподарських підприємств оборотними засобами. *Економіка АПК*. 2012. № 7. С. 61–64.
- 20.Душило А.А. Оптимізація структури оборотного капіталу підприємства. *Держава та регіони*. 2016. № 4. С. 431–435.
- 21.Волкова Н.А., Ковальов А.І., Крижановська О.П., Лебедева А.М. Економічний аналіз : навчальний посібник. Одеса, 2013. 224 с.
- 22.Ізмайлова Н.В. Управління оборотними активами підприємств. Київ, 2012. 24 с.

- 23.Калетнік Г.М., Даниленко А.С., Варченко О.М., Ціхановська В.М. Фінансовий менеджмент : підручник. Київ : Хай–Тек Прес, 2013. 688 с.
- 24.Капля І.В., Ніколашин А.О. Нематеріальні активи як внесок у статутний капітал підприємства, їх відображення та облік. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2013. № 1. С. 121–126.
- 25.Кірдіна О.Г. Управління оборотними активами підприємств. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. № 43. С. 133–137.
- 26.Кононенко О., Махонько О. Аналіз фінансової звітності. Харків : Фактор, 2016.
- 27.Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. Київ : Знання, 2010. 378 с.
- 28.Коць О.О., Цікайло М.А. Ефективність використання оборотних активів українськими підприємствами. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.10. С. 218–224.
- 29.Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2004. 368 с.
- 30.Макушева О.М. Оптимізація структури оборотних активів. *Фінансовий менеджмент*. 2012. № 3. С. 15–17.
- 31.Мельничук К.С. Управління оборотними активами підприємств. *Наука й економіка*. 2012. № 4(16), т. 2. С. 108–112.
- 32.Михайлова О.В. Оптимізація структури оборотних активів. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2014. Вип. 2. С. 326–331.
- 33.Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства. Київ : КНТЕУ, 2012. 513 с.
- 34.Момот Т.В., Безугла В.О., Тараруєв Ю.О., Кадничанський М.В., Чалий І.Г. Фінансовий менеджмент. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 712 с.
- 35.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні

вимоги до фінансової звітності». Режим доступу:
<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

- 36.Нашкерська Г.В. Фінансовий облік : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005. 503 с.
- 37.Непочатенко О.О. Фінанси підприємств : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2013. 504 с.
- 38.Никонович Г.І. Прогнозування джерел фінансування активів підприємства. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Тернопіль : ТАНГ, 2011. С. 387–389.
- 39.Никонович Г.І. Управління активами підприємства. Вісник КНТЕУ. 2012. № 3. С. 65–70.
- 40.Олійник Л.В. Сучасні підходи до ефективного управління ресурсами та активами підприємства. *Вісник ХНУ*. 2012. № 4. Т. 2. С. 206–209.
- 41.Пельтак Л.В., Писаренко С.М. Методологічні аспекти формування системи управління оборотними активами підприємства. Вісник Запорізького національного університету. 2015. № 1(5). 47 с.
- 42.Пеняк Ю.С. Формування та ефективність використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств : автореферат. Харків, 2014. 20 с.
- 43.Підлісецький Г.М., Моголова М.М., Герун М.І. Оцінка сільськогосподарського майна. Київ : ІАЕ, 2013. 252 с.
- 44.Поважний О.С., Крамзіна Н.О., Кваша Ю.В. Особливості визначення сутності та складу поняття «оборотні активи». *Економічний простір*. 2015. № 12/2. С. 41–52.
45. Пилявець В. М., Балазюк О. Ю., Сисоєва І. М. Актуальні питання нормативно- правового регулювання обліку та оподаткування МШП на вітчизняних підприємствах. *Інтелект XXI*. 2019. № 1. С. 56–61.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2019_1_13